

VIRTUS

16

VIRTUS
16 / 2009

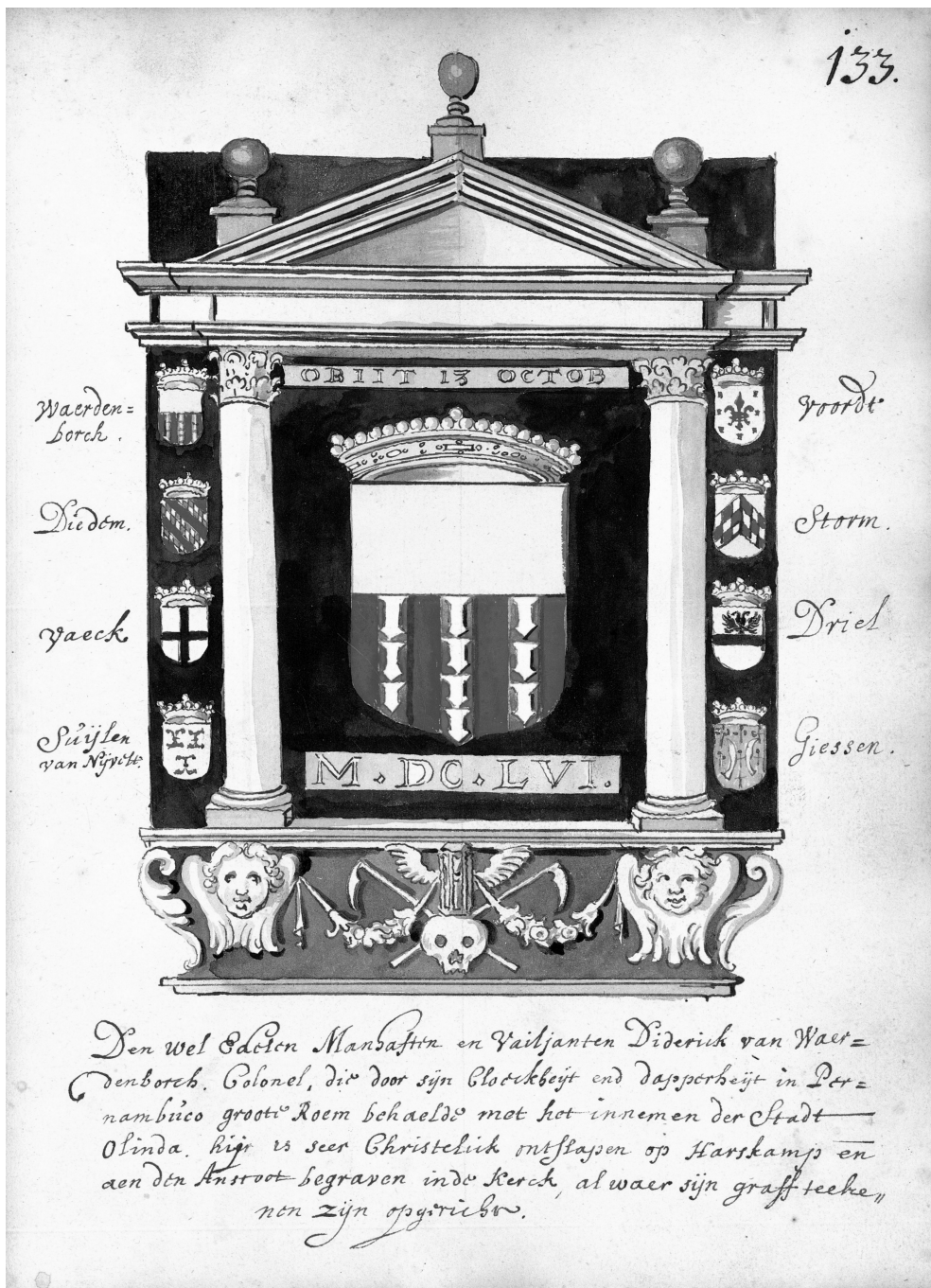
VIRTUS

JAARBOEK VOOR ADELSGESCHIEDENIS

YEARBOOK OF THE HISTORY OF THE NOBILITY

JAHRBUCH FÜR ADELSGESCHICHTE

16

Rouwbord van de Gelderse edelman Diderick van Waerdenborch, kolonel, overleden 13 oktober 1656 op huis de Harskamp en begraven in de kerk van Otterloo (coll. en foto Hoge Raad van Adel, Den Haag)

VIRTUS

JAARBOEK VOOR ADELSGESCHIEDENIS

YEARBOOK OF THE HISTORY OF THE NOBILITY

JAHRBUCH FÜR ADELSGESCHICHTE

I 6

2009

VIRTUS

16 / 2009

Virtus is een onafhankelijk en multidisciplinair peer reviewed jaarboek met bijdragen op het terrein van de adelsgeschiedenis

Virtus is an independent and multidisciplinary peer reviewed yearbook with contributions on the history of the nobility

Virtus ist ein unabhängiges und multidisziplinäres peer reviewed Jahrbuch mit Beiträgen zur Adelsgeschichte

Redactie / Editorial board:

prof.dr. Y.B. Kuiper
(hoofdredacteur / editor-in-chief)
 dr. N.H. Bijleveld *(eindredacteur / copy editor)*
 dr. H. Ronnes *(eindredacteur / copy editor)*
 drs. C.A.M. Gietman *(eindredacteur / copy editor)*
 drs. J.C.C.F.M. van den Borne *(beeldredacteur / picture editor)*
 drs. R.H. Alma
 dr. V.C. Sleebe

Redactiesecretariaat / Secretary:

t.a.v. prof.dr. Y.B. Kuiper
 Virtus. Jaarboek voor adelsgeschiedenis
 Rijksuniversiteit Groningen
 Oude Boteringestraat 38
 NL-9712 GK Groningen
 y.b.kuiper@rug.nl

Adviesraad / Advisory board:

prof.dr. R.G. Asch *(Albert-Ludwigs-Universität Freiburg)*
 prof.dr. J.C. Bierens de Haan *(Vrije Universiteit Amsterdam)*
 prof.dr. J. Dronkers *(University Maastricht)*
 prof.dr. J. Duindam *(Rijksuniversiteit Groningen)*
 dr. H. Düselder *(Universität Osnabrück)*
 dr. A. Janse *(Universiteit Leiden)*
 prof.dr. P. Janssens *(Katholieke Universiteit Brussel / Universiteit Gent)*
 dr. R. van der Laarse *(Universiteit van Amsterdam)*
 dr. P. Mandler *(University of Cambridge)*
 dr. S. Marburg *(Technische Universität Dresden)*
 dr. D.M.L. Onnekink *(Universiteit Leiden / Universiteit Utrecht)*
 dr. M. Venborg Pedersen *(Nationalmuseet Danmark)*

Voor auteursrichtlijnen en annotatievoorbeelden / For style sheet: www.adelsgeschiedenis.nl

Virtus wordt uitgegeven door / is published by Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis
 Bestuur / Board: drs. R.H. Alma (voorzitter / chairman), R. Faber (secretaris / secretary),
 H. Wigger (thesaurier / treasurer), W.H.A.M. van den Brink MA, Jhr. A.J. Gevers, A.J. Mensema,
 drs. B. Olde Meierink.

De contributie bedraagt (minimaal) € 20,- per jaar (voor instellingen € 25,-)
 Studenten en beurspromovendi betalen € 15,-
 Annual subscription fee (outside of the Netherlands): € 25,-

Anmelding / Subscription:

Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis, Erve Snieder 4, NL-7577 NV Oldenzaal,
 e-mail: info@adelsgeschiedenis.nl

ISBN / EA 978-94-90011-02-4

Op het omslag: Huis 't Rozendaal bij Heino *(foto Hans Westerink)*

Vormgeving: Gert de Kruijff; zetwerk: Lenoirschuring

© Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis

Inhoud

TEN GELEIDE 7

ARTIKELN

Adel in de achttiende eeuw: smaak en distinctie 9
Een verkenning van het veld
Yme Kuiper

Gelijkheid en onderscheid in de adellijke begrafenisrituelen van de achttiende eeuw 19
Nikolaj Bijleveld

De Ridderlijke Duitse Orde Balijs van Utrecht 34
Een adellijk distinctie-instrument in de Republiek der Verenigde Nederlanden
gedurende de achttiende eeuw
Renger de Bruin

Mannen in harnas 54
Portretten van Overijsselse riddermatigen in de zeventiende en achttiende eeuw
A.J. Mensema

Vorstelijk mecenaat of cultuurbeleid? 68
Stadhouder Willem V en Wilhelmina van Pruisen en de kunsten
Edwin van Meerkerk

Philip Ernst Vegelin van Claerbergen (1613-1693) 83
Secretaris, hofmeester en raadsheer in dienst van de vorsten van Nassau-Dietz
S. Groenveld

Nachbarn, Verwandte, Verbündete 119
Der münsterische Adel und die Niederlande im konfessionellen Zeitalter (1550-1650)
Bastian Gillner

Bevoorrechte bastaarden 133
Hun identificatie en sociale identiteit in Holland (1200-1523)
Kees Kuiken

Noble Gaelic identity in medieval and modern Ireland 153
Andrew Tierney

Adel en natuurschoon in Nederland 1928-1973 177
Wybren Verstegen

ABSTRACTS 195

KORTE BIJDRAGEN

Oude en nieuwe benaderingen in de Nederlandse en Belgische
adelsgeschiedenis 199

Rienk Vermij

Toegankelijke biografie in afwachting van volwaardige studie 202

B. Woelderink

Gelderse adel en zijn huizen 204

Ph.M. Bosscher

De boekstaving van distinctiedrang 208

Egbert Wolleswinkel

Royals, nobles and confidants 212

Case-studies chronicling the courts of France, England and
the Low Countries (1649-1718)

Hanneke Romnes

Adelsgeschiedenis of familiehistorie? 217

Vincent Sleebe

Biografie van een veelzijdige negentiende-eeuwse baron tegen wil en dank 220

Richard Paping

Schittering en schaduw 222

F.J.M. Feldbrugge

‘Niet zomaar een kunstenaars’ 224

Ph.M. Bosscher

Nobility in Europe during the twentieth century: memories, loyalties and
advantages in context 227

Conference review

Dražen Cepić

AUTEURS 231

Ten geleide

In het jaar 2009 kon de redactie van *Virtus* de weg blijven vervolgen die zij een jaar eerder was ingeslagen. In nauw overleg en samenwerking met leden van de in 2008 ingestelde wetenschappelijke adviesraad wordt door de redactie getracht van *Virtus* niet alleen hét forum voor wetenschappelijk adelsonderzoek in Nederland te maken, maar waar mogelijk ook aansluiting te zoeken met vergelijkbaar onderzoek elders in Europa. Om dit doel te realiseren is inmiddels het redactionele beleid afgestemd op medebeoordeling van aangeboden artikelen door specialisten van buiten de redactie. Dit zogeheten *peer review* systeem is de afgelopen jaren gebruikelijk geworden onder gevestigde, nationale en internationale wetenschappelijke tijdschriften en jaarboeken. De introductie ervan bij *Virtus* betekent niet dat de redactie zelf de norm van helder geschreven en informatieve artikelen, die een breder publiek dan professionele historici aanspreken, heeft losgelaten.

Verheugend is verder dat in deze *Virtus*-uitgave van 2009 vier artikelen zijn opgenomen, die rechtsreeks voortvloeien uit het meerdaagse congres *Smaak en distinctie. Elites in de Nederlanden in de 18^e eeuw*, dat eind januari 2009 in Amsterdam op het Meertens Instituut werd gehouden. Het congres kwam tot stand door een samenwerkingsverband tussen de Werkgroep 18^e Eeuw, de Werkgroep Adelsgeschiedenis, het Centrum voor Stadsgeschiedenis van de Universiteit van Antwerpen en het Meertens Instituut (ressortterend onder de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen). Het congres mocht zich in een grote publieke belangstelling verheugen. De redactie van *Virtus* is de algehele organisatie bijzonder erkentelijk dat één van de in totaal vijf sessies aan de adel werd gewijd. Deze sessie had bovendien nog een plenair karakter. Dat de redactie internationale samenwerking hoog in het vaandel heeft staan mag ook blijken uit de plaatsing in dit jaarboek van twee bijdragen in het Duits en het Engels, geschreven door collega's uit respectievelijk Duitsland en Ierland.

Informatie over de professioneel beoefende adelsgeschiedenis buiten Nederland kan bijzonder stimulerend zijn voor onderzoekers in eigen land. Vandaar dat in deze *Virtus* een verslag is opgenomen van de medio juni 2009 op het European University Institute (EUI; Florence/Fiesole) gehouden meerdaagse workshop *Nobility in Europe during the twentieth century: memories, loyalties and advantages in context*. Uitgenodigde historici, maar ook een aantal sociologen en antropologen, uit verschillende Europese landen belichtten daar de heel verschillende manieren waarop adelsgroepen en aristocratische elites de grote veranderingen in het Europese politieke en sociale landschap van de vorige eeuw ondergingen, beleefden en herinnerden. Groot waren

de verschillen in wijzen van aanpassing aan nieuwe omstandigheden, maar toch bleken in de transformaties die zulke groepen hadden doorgemaakt zekere overeenkomsten en continuïteiten te schuilen. Veel breder van opzet was de conferentie die het Freiburg Institute for Advanced Studies (van de Albert-Ludwigs-Universität Freiburg) begin juni 2009 hield. De titel spreekt in dat opzicht boekdelen: *Was den Adel adlig macht. Adliger Eigensinn in Recht, Politik und Ästhetik Europas (16.-20. Jahrhundert)*. Onder de uitgenodigde sprekers bevonden zich ook onderzoekers van buiten Europa. In een volgend jaarboek hopen we terug te komen op de inhoud van deze conferentie. Bijzonder inspirerend was de manier waarop hier adelsgeschiedenis die betrekking heeft op zowel de vroeg-moderne als de moderne periode internationaal vergeleken werd.

Zoals hiervoor al vermeld blijft *Virtus* het op Nederland gerichte adelsonderzoek nauwlettend volgen en stimuleren. Die continuïteit geldt eveneens voor de historische periodes die aan bod komen. Zo worden in dit jaarboek 2009 drie artikelen gepubliceerd waarvan de onderwerpen al lange tijd de aandacht van adelsonderzoekers in ons land trokken: bastaarden, hoge militairen en landgoederen. In dit geval keurig verdeeld over verschillende tijdvakken, wisselend van perspectief, maar met de nodige aandacht voor zowel biografische als kwantitatieve data. Een en ander illustreert weer eens dat wetenschappelijke adelsgeschiedenis een breed en vruchtbaar onderzoeksterrein is en dat *Virtus* graag als podium dient om de kennis daarvan in brede kring te verspreiden.

De redactie